

**СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ
ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА**

В умовах ринково орієнтованої економіки одним з найважливіших елементів раціональної організації підприємницької діяльності та ефективного використання вільних фінансових ресурсів є відповідна система управління інвестиційним процесом, яка забезпечує досягнення найкращих кінцевих фінансових та інвестиційних результатів. Оскільки інвестиційна привабливість підприємства є невід'ємною частиною інвестиційного процесу, система управління нею є складовою частиною управління інвестиційним процесом взагалі.

В моделюванні складних економіко-еколого-соціальних систем (ЕЕСС), процесів функціонування і управління такими процесами з допомогою систем підтримки прийняття рішень (СППР), доцільно використовувати ієрархічні структури. Такі структури можуть бути природними, або синтезуватися штучно. В задачах управління орієнтованих на СППР, синтез ієрархічних структур розпочинається з статистичних (первинних) даних, експертних оцінок і знань, які характеризують вибрану предметну область. Первинні дані – нижній рівень ієрархії – об'єднуються в групи наступного рівня. Їм ставляться у відповідність деякі інтегральні оцінки. Створюються блоки, наприклад із економічних, екологічних, соціальних, інституціональних узагальнюючих показників, далі проводиться агрегування для більш високих рівнів ієрархії.

Інтегральні оцінки інвестиційної привабливості при цьому відображаються на всіх рівнях ієрархії. Проекція на більш низькі рівні відповідає встановленій системі ієрархії цілей, критеріїв та показників. Окремо виділяються складові, які відповідають управлінню. Синтез таких структур на різних рівнях ієрархії необхідних для забезпечення функціонування системи управління є актуальною задачею. Технологія роботи з такими структурами описана в [2] і відповідає принципам стійкого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що вітчизняні і зарубіжні вчені аналізують можливість управління інвестиційною привабливістю. С. Роббінз пропонує до розгляду загальні принципи та концепції сучасного менеджменту [4], які можуть бути підґрунтям для використання механізмів менеджменту в умовах управління інвестиційною привабливістю підприємств готельного господарства. Царев В.В. розглядає одну з першочергових проблем ринкової економіки – економічну ефективність інвестицій, залучених в реальний сектор економіки [6], до якого можливо віднести і готельне господарство. Федоренко В.Г. висвітлює проблеми, пов'язані із залученням іноземних інвестицій в економіку України, та їх ефективним використанням [5], але не приділяє достатньої уваги туристичній галузі. В роботі Квартальнова В.А. розглядається менеджмент туризму та економічні аспекти його функціонування [1], але не відображається проблема інвестування туристичної галузі.

Таким чином, на поточний момент в науковій літературі відсутнє змістовне визначення системи управління інвестиційною привабливістю (СУП), як для різних рівнів ієрархії (країна, регіон, галузь), так і для підприємств готельного господарства. Тому обґрунтування необхідності та розробка СУП підприємств готельного господарства є метою статті. Для її досягнення необхідно визначити функціональну направленість СУП та механізм реалізації результатів, отриманих за умов її можливого застосування.

В роботі вибрано підхід, якій відповідає пріоритету ієрархічних структур цілей. Ціль на рівні галузі (підвищення рівня привабливості підприємств готельного бізнесу) підпорядковується цілям туристично-рекреаційного комплексу регіону і країни. Зміна цілей відповідає проекції на відповідну ієрархічну структуру цілей (піддерево цілей), критеріїв, показників. В зв'язку з тим що формулювання глобальних, або ідеальних, чи пріоритетних цілей на вищому рівні (країни) і відповідного інтегрального показника поки що не встановлено, тому необхідно розглядати багатоцільові з великою кількістю критеріїв ієрархічні структури. В таких умовах ціна прийняття відповідальних рішень в задачах управління є дуже високою. Тому необхідно враховувати всі суттєві критерії та їх зв'язки для різних рівнів ієрархії. До того ж є важливою доповнююча інформація у формі знань, досвіду, експертних оцінок висококваліфікованих спеціалістів. Таким чином система управління інвестиційною привабливістю є динамічною, адаптивною до нових умов та інновацій

системою. Близькі до розглянутих результати, які доповнюють вказаних підхід, можна знайти в роботах [3, 2].

СУІП підприємств готельного господарства пропонується визначати як сукупність наступних функцій: прийняття управлінського рішення, реалізація цього рішення та контроль (рис. 1).

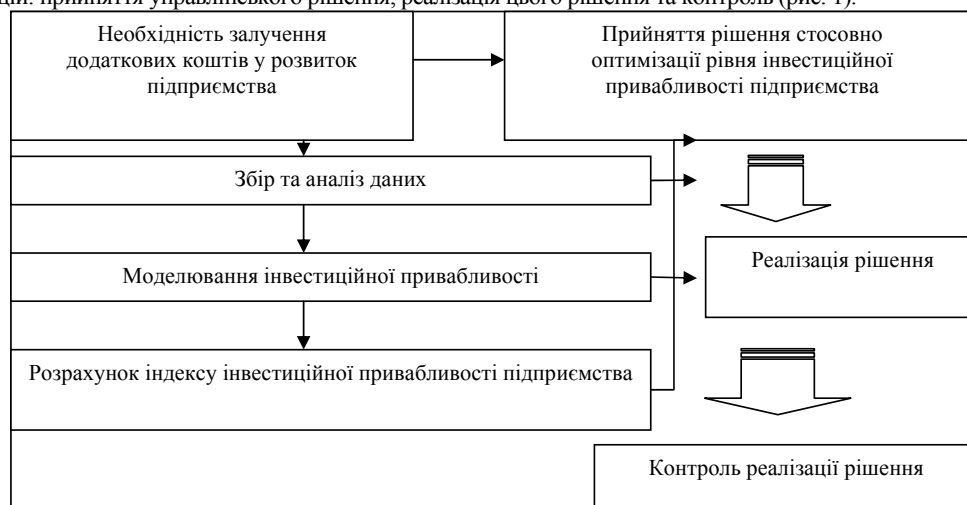

Рис. 1. Система управління інвестиційною привабливістю підприємств готельного господарства

По-перше, аналіз інвестиційної діяльності підприємств готельного господарства здійснюється з метою залучення додаткових фінансових коштів у розвиток підприємств цієї галузі, тому особа, яка приймає рішення (ОІП) приймає рішення стосовно оптимізації рівня інвестиційної привабливості цих підприємств, чи конкретного підприємства.

По-друге, з метою реалізації такого рішення, в першу чергу, необхідно зібрати первинні дані, на базі яких буде здійснений аналіз та моделювання рівня інвестиційної привабливості підприємств, а також прогнозування його розвитку. На державному рівні істотною інформацією є:

дані про регулятори інвестиційного процесу (об'єм коштів прямого фінансування інвестиційних проєктів за рахунок державного бюджету, макроекономічні аспекти грошово-кредитного та бюджетно-податкового характеру, інституційні дії, які дозволяють скоординувати інвестиційні програми);

дані стосовно динаміки інвестування в українську економіку (взагалі, за джерелами фінансування);

дані що характеризують інвестиційний клімат держави та обумовлюють рівень інвестиційних ризиків (економічно-фінансова складова – рівень інфляції, темпи зростання ВВП, процентна ставка, дефіцит бюджету та ін.; політична складова – стабільність політичної системи, рівень корупції та ін.; соціальна складова – наявність житла і соціальної інфраструктури, рівень доходів населення, стан ринку праці, стан здоров'я і рівень медичного обслуговування, демографічна і екологічна ситуація, криміногенна ситуація та ін.);

дані про місце держави в міжнародних рейтингах інвестиційної привабливості, які відображають інвестиційний імідж держави (рейтинг інвестиційної привабливості ЕВА, рейтинг ризиків інвестування ЕІУ та ін.).

На рівні регіону або галузі, важливою для подальшого моделювання інвестиційної привабливості підприємств є наступна інформація:

дані стосовно динаміки інвестування у певний регіон або галузь (взагалі, за джерелами фінансування);

дані відносно економічної складової функціонування регіону або галузі (частка доходів регіону/галузі у державному бюджеті, рівень рентабельності регіону/галузі);

дані про місце регіону або галузі у міжнародних рейтингах (рейтинг конкурентоспроможності у сфері туризму WEF);

структура галузі (частка подорожей у зовнішній торгівлі послугами, об'єм реалізації туристичних послуг, доля послуг за видами туризму, структура в'їзного туризму за мотивацією та за країнами походження, середня вартість 1-го турс-дня).

На рівні підприємства необхідно спиратися на дані, відображені у формах фінансової звітності підприємства («Баланс», «Звіт про фінансові результати», «Звіт про власні кошти», «Звіт про рух грошових коштів», «Звіт про діяльність туристичної організації»).

Наступним кроком функції реалізації рішення є аналіз первинних даних, які відображають діяльність підприємства. Для цього необхідно провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства, розрахувати коефіцієнти оцінки фінансової стійкості, платоспроможності, оборотності активів та капіталу, рентабельності. А також оцінити рівень ризиків (розрахувати коефіцієнт фінансового ризику) та проаналізувати ризики банкруства (наприклад, використання Z-моделі Альтмана, методу Аргенті).

Завершальним етапом функції реалізації рішення є моделювання розвитку інвестиційної діяльності. В першу чергу необхідно здійснити регресійний аналіз даних на галузевому рівні і рівні підприємства, з метою прогнозування їх розвитку. Потім необхідно використати інструменти кореляційного аналізу з метою виявлення зв'язків між даними та їх характеру. На підставі висновків, отриманих в процесі кореляційного аналізу, визначаються дані, які відповідальні за мультиколінійність моделі, та виключаються з основної бази даних. В результаті отримана спрощена база даних, на підставі якої розраховується індекс інвестиційної привабливості підприємства, який відображає можливість залучення фінансових коштів. Виключені дані використовуються для контролю змін і протиріч.

По-третє, контроль реалізації рішення може здійснюватись як на рівні підприємства, так і на рівні інвестора, які повинні зробити відповідні висновки, стосовно значення індексу інвестиційної привабливості підприємства. Наприклад, для інвестора цей індекс може свідчити про рівень співвідношення прибутку та ризиків, а для підприємства – про оптимальність співвідношення активів та капіталу, або про необхідність диверсифікації ризиків.

Аналіз можливої апробації СУП на державному та галузевому рівнях дозволив виявити перешкоди, які обумовлюють негативний інвестиційний клімат, що знижує рівень інвестиційної привабливості держави та галузі в цілому, і кожного підприємства окремо.

Застосування механізму СУП, дає можливість змоделювати рівень інвестиційної привабливості підприємств готельного господарства. На підставі отриманих даних, з метою покращення інвестиційної привабливості підприємств готельного господарства розроблений механізм фінансової реструктуризації таких підприємств (табл. 1), який сприяє збільшенню значення інтегрального індексу інвестиційної привабливості.

Реалізація такого механізму фінансової реструктуризації розрахована на 7-13 місяців та спрямована на оптимізацію фінансового стану підприємств готельного господарства, що дозволить суттєво покращити рівень їх інвестиційної привабливості.

Взагалі, управління інвестиційною привабливістю підприємств готельного господарства можливо розглядати як управління реструктуризацією таких підприємств, шляхом впровадження механізмів контролю виконання відповідних етапів проекту фінансової реструктуризації, за умови що інтегральний показник інвестиційної привабливості підприємств та його основні складові будуть близькі за значеннями до оптимальних.

Таким чином, СУП можливо впровадити застосовуючи системно-цільовий підхід: певному ряду задач, поєднаних спільною метою, відповідають визначені показники та відповідна система управління ними. Структуроформуючими елементами СУП можуть бути: система цілей, цілереалізуючі об'єкти, система функцій управління та організаційний механізм управління. В залежності від рівня ієрархії і пріоритетів, СУП може бути цілеорієнтована, функціональноорієнтована або організаційноорієнтована.

В межах реалізації СУП, сукупність локальних результатів щодо покращення рівня інвестиційної привабливості на рівні підприємства дозволить отримати результати на глобальному рівні – на рівні держави, в зв'язку з чим, актуальною є задача перерозподілу центра управління до рівня підприємств, з використанням локальних інтегральних показників та технології їх багатокритеріальної оцінки, та делегування підприємствам координуючих важелів впливу.

В свою чергу, СУП підприємств готельного господарства, може складатися з наступних кроків. Перший – аналіз інвестиційної діяльності підприємства, який здійснюється з метою прийняття рішення стосовно залучення додаткових фінансових коштів у його розвиток. Другий – збір

первинних даних, на базі яких здійснюється аналіз та моделювання існуючого рівня інвестиційної привабливості, а також прогнозування його розвитку.

Таблиця 1

Механізм фінансової реструктуризації підприємств готельного господарства

Етапи	Мета	Заходи	Термін
Фінансовий аналіз	Виявлення причин зміни фінансового стану	Розрахунок аналітичних коефіцієнтів, які дозволять оцінити рівень ефективності діяльності підприємства.	1 місяць
		Визначення тенденції розвитку діяльності підприємства (прогнозування можливих варіантів розвитку в залежності від ресурсів та ризиків).	
Виявлення ресурсів	Аналіз фінансових ресурсів	Забезпечення максимальної прибутковості активів шляхом збільшення їх рентабельності та зниження ризику їх використання.	3-6 місяців
		Забезпечення максимальної прибутковості капіталу шляхом оптимізації співвідношення власного та позикового капіталу.	
		Забезпечення фінансової рівноваги підприємства шляхом раціоналізації складу капіталу за строком його залучення.	
		Забезпечення фінансової гнучкості підприємства шляхом раціоналізації співвідношення власного та позикового капіталу, короткострокової та довгострокової форм його залучення	
		Забезпечення достатнього рівня ліквідності активів шляхом збереження тенденції зростання поточної платоспроможності, оптимізації системи управління грошовими активами.	
Заходи	Розробка комплексу заходів, спрямованих на фінансову санацію	Оптимізація обороту активів шляхом зменшення його періоду за рахунок збільшення об'ємів реалізації продукції (послуг).	3-6 місяців
		Оптимізація структури оборотного капіталу шляхом збереження тенденції до збільшення об'ємів реалізації, за рахунок чого з'являються власні інвестиційні ресурси.	
		Реінвестування капіталу у найбільш прибуткові активи та операції.	
Реалізація і контроль	Реалізація заходів і контроль за цим процесом	Забезпечення фінансового контролю за діяльністю підприємства з боку керівництва.	постійно
		Контроль своєчасності розрахунків з інвесторами та кредиторами.	

Третій – контроль за реалізацією рішення як на рівні інвестора, так і на рівні одержувача інвестицій. Застосування такої системи на державному та галузевому рівнях дозволяє виявити перешкоди, які обумовлюють негативний інвестиційний клімат, що знижує рівень інвестиційної привабливості держави і галузі в цілому, і кожного підприємства окремо. А на рівні підприємства – змоделювати рівень інвестиційної привабливості та використати в системі підтримки прийняття рішення щодо залучення інвестицій чи інвестування.

Література

1. Квартальнов В.А. Туризм / В.А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 320 с.
2. Лукьяненко В.А. Иерархические структуры в исследовании сложных экономико-эколого-социальных систем. Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины / В.А. Лукьяненко, М.Г. Козлова, А.А. Гладков // Материалы VII Междунар. научно-практической конференции. Алушта, 26-28 сентября 2008 г. – Симферополь, 2008. – 170с. С. 46.
3. Никитина М.Г. Интеллектуализация систем поддержки принятия решений по управлению балансом между открытостью, конкурентоспособностью и экономической безопасностью / М.Г. Никитина, В.А. Лукьяненко, А.О. Рудницкий // Ученые записки ТНУ. Серия: Экономика. – Симферополь, 2010. Том 23(62).№1.- С.108-122.
4. Роббинз С. Менеджмент, 8-е издание.: Пер. с англ. / С. Роббинз, М. Коултер. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2006. – 1056 с.
5. Федоренко В.Г. Иноземне інвестування економіки України: навч. посіб. / В.Г. Федоренко. – К.: МАУП, 2004. – 272 с.
6. Царев В.В. Оценка экономической эффективности инвестиций / В.В. Царев. – СПб.: Питер, 2004. – 464 с.

Рецензент докт. экон. наук, профессор В.А. Василенко